

Břízy a jiné stromy

Na stáří je nejhorší, že se musíte čím dál víc stýkat se starými lidmi.

Před pár dny cestou na záchod upadla sousedova žena v předsíni. Její muž Andrej, naturalizovaný Slovák, k ní přišel a povídá: „Milko, vstávej!“

A ona mu řekla: „Umírám.“

Jako kdyby ji neslyšel, zvedl důrazně hlas: „Tady nemůžeš ležet, vstávej!“

Naštěstí jeho slova uslyšela v kuchyni dcera, která se u nich zastavila cestou do obchodu, přiběhla k mamince a chytila ji za ruku. Po chvíli – s vědomím, že se jí dotýká blízky člověk – sousedka v klidu zemřela.

Uplynulo čtrnáct dní od pohřbu. Andrej řeže dřevo na cirkulárce, činí se kolem domu. Dělá to, co vždycky dělal. Jako kdyby se ho smrt ženy nedotkla.

Onehdy jsem si za plotem zahrady skicoval rozložitý javor, u něhož se čas zastavil, jak se někdy zdá u letitých stromů. Jsou ve stáří rok za rokem stejné, bez sebemenší změny. Andrej nedaleko kosil louku. Zpočátku si mě nevšímal. Ale nakonec mu to nedalo, zapíchl kosu do země a přišel ke mně.

„Co tady maluješ, nějaké plány?“

„Ne. Kreslím si javor.“

Vysvětlil jsme mu, že malování je můj duchodcovský koníček, k němuž jsem se konečně po letech dostal. Že podle téhle skici zkusím doma namalovat obraz.

„Mě by něco takového nebavilo,“ řekl po chvílce přihlížení.

„Já vím. Tebe baví hospodářství a zahrada.“

Díval se dál, jak kreslím, mlčel.

„Jak to zvládáš bez ženy?“ zeptal jsem se ho, chtěl jsem mu projevit účast.

„Dobře. Musím,“ odpověděl. „Nikdo se člověka neptá, jestli to zvládne nebo ne,“ dodal.

Tak jsme si popovídali. Víc už mi neřekl. Odešel.

Nikdy v životě mě nenapadlo, že budu mít pětasedmdesát. A taky se mě nikdo nikdy neptal, jestli stárí zvládnou. Prostě jsi starý a porad' si s tím, jak umíš.

Často myslím na malého kluka, mého vzdáleného příbuzného, který před dvaceti lety tancoval na kraji parketu při svatbě synovce z manželčiny strany. Měl čtyři roky a nedávno přišel o maminku. Maminka vyskočila z okna třetího patra administrativní budovy, kde pracovala. Přímo na dlažbu dvora. Bud' kvůli svému milenci, náměstkovi ředitele, který ji nechal, anebo kvůli podezření z drobných krádeží v kabelkách a kapsách spoluzaměstnanců, jež jí začali přičítat. Proč by ale kradla? A proč začala krást v obchodech jedna moje známá, velice hodná paní, vůbec ne chudá? Jak může člověk něco ukrást? Nevěřím tomu.

Javor má tvar koule, nebude vypadat hezky.

Dívám se na malého chlapce, jak se pokouší o džajv, klepat špičkou nohy, našlapovat rychlejšími kroky, otáčet se jako mladá dvojice před ním na parketu, která tančí zkušeně a s velikou mladistvou chutí. Občas mu kroky nejdou, ale přece jen má pohybové nadání, zase se na chvíli chytí hudebního frázování a opravdu tancuje. Dívka na parketu si ho konečně všimne, nechá svého tanečníka stát a začne tančit s malým chlapcem. Kupodivu mu to jde okamžitě líp, jen s menším zpožděním napodobuje pohyby dívky. Čím dál víc lidí jeho snaha zaujme. Svatečkané utvoří kolem nich kruh a pomáhají jim v tanci tleskáním do rytmu. Chlapec je šťastný.

Dívám se na něho od stolu plného jídla a uvažuji, co ho čeká, až si jednou uvědomí, že se mu maminka bůhvíproč zabila a nechala ho samotného na světě. Bude mu chybět, bude mu líto, že zůstal sám, poznamená ho nějak její násilný odchod ze života? Jak to, že na syna v poslední

chvíli ani nepomyslela? Kdyby ano, nemohla by skočit. Teď už asi znám odpověď. Možná. Vysoký věk poskytuje rozuzlení mnoha otázek a záhad, pokud mezitím nevymizí dočista z paměti. To je truchlivá ironie života. Jedním ze způsobů, jak se člověk vypořádává s věcmi, jímž nerozumí, je zapomenutí.

Ten javor mě nebaví, začínám litovat, že jsem se do něho pustil. Je košatý, nízký, jakoby předřeplý, podobá se kvočně na tyči. Raději kreslím a maluji břízky. Ty mi obvykle připomínají lidi. Mají zvláštní bílou kůru. Díky ní jsou břízy přizpůsobivé a odolné, rostou takřka všude. Ta kůra je zajímavá i tím, že dobře hoří i mokrá. Nejvíc se mi ale na nich líbí, řekněme, jejich držení těla. V tom někdy připomínají děti, jindy dívky, muže nebo ženy. Kdykoli skicuji nějakou břízku mám pocit, že vidím před sebou konkrétního člověka. Tenhle javor mi ale neříká nic, nechápu, proč jsem se do něho pustil. Dokončím kresbu a dám ho do desek u zdi, nebudu pokračovat. V pokoji všude kolem stěn mám opřeny své obrázky. Spoustu je jich naskládaných na sobě. Na stojanu teď schne jeden dokončený – malý remízek břížek, které začaly růst poblíž nádraží u železničního přejezdu. Vypadají jako různými směry rozbíhající se děti.

S pohybově nadaným chlapcem to zatím dopadá všelijak. Vyrůstal u babičky a dědečka, otec platil jen alimenty; od rodiny odešel ještě před tragédií. Pro chlapce nikdy nic neznamenal, přispělo k tomu i to, že v jeho deseti letech náhle zemřel na srdeční infarkt.

Chlapec se učil dobře, prarodiče ho nechali dokonce studovat na vysoké škole. Dokázali ho pět let udržet na studiích. Oba se dožili vnukovy promoce. Teď je nezaměstnaný, žije sám v domku, který po nich zdědil, a nestará se o nic. Nevadí mu ani, že do kuchyně při dešti přes střechu zatéká a na stropě jsou žlutohnědá kola po prosakující vodě. Nemá žádnou známost, jak by se v jeho

věku slušelo. Chybí mu opravdová chuť žít. Je líný, chytrý, citlivý a lhostejný, zrovna jako Oblomov. Kdoví, jestli si na maminku aspoň nějakým zábleskem pamatuje, bojím se ho na to zeptat. Ale k jejímu hrobu chodí a na Dušičky nosí chryzantémy.

Nedávno jsem k němu zašel a vyzvídal, jaké má další plány, abych ho trochu popíchl z letargie. Připadalo mi, že je mu všechno nejen jedno, ale že mu to navíc i vyhovuje.

„Půjdu dělat do Německa, strejdo!“ řekl mi. „Třeba někam na stavbu nebo třídit biologický odpad, od kluků vím, že se tam dají vydělat pěkné peníze.“

„Jako inženýr budeš třídit biologický odpad v Německu?“

„Co by ne! Práce jako práce!“

Nemluví se mnou doopravdy, považuje mě za starého dědu, který dávno nic nechápe, odpovídá mi jen tak, aby se mě co nejrychleji zbavil. Možná, že by byl jiný, kdyby maminka zůstala na živu. Ale asi ne, protože stejným způsobem se mnou mluví i můj syn a vůbec mladší lidé. Jako kdybych automaticky s věkem ztratil schopnost rozumět okolnímu světu.

Ted' už si umím představit, proč na něho tenkrát nepomyslela. Několikrát jsem v posledních letech zažil zničující depresi. Jediná věc, které se nyní opravdu bojím, je právě ta deprese. Přijde zničehonic, asi jako chřipka. Zpočátku tomu člověk ani nevěnuje pozornost, říká si, že se snad stačí vyspat a pak to přejde. Jenže se dostaví nespavost, úzkost, vůlí se nedá usnout, nepomáhají ani prášky na spaní. Naštěstí jsem přestal pít. Alkohol se mi na stará kolena zprotivil. Kdysi jsem pil hodně, hlavně při setkávání s přáteli. Moje žena dokonce tvrdí, že naše děti vyrostly, zatímco jsem seděl v hospodě. Prý nemůžu ani vědět, jaké měly dětství. Samozřejmě to není pravda, žena ráda zveličuje a ani nevím proč, pokud jde o mne, má vždy sklon dívat se na všechno z horší stránky.

Beznaděj se stává nesnesitelnou. Stupňuje se jako při středověkém mučení. Jen aby to skončilo, jen abych se toho pocitu zbavil. Vysvobození. Musíš si sám pomoci. Nemá smysl žít, nedá se žít. Napadá mě i způsob, jak by se to dalo provést. Přesně o něm přemýšlím. Do posledních detailů.

Někdy si uvědomuji, že bych to svým blízkým nemohl udělat, někdy ale vůbec ne.

Jednou jsem v takovéhle chvíli začal mít dojem, že se na Zemi dívám zdálky. Život na osamělé planetě kdesi ve vesmíru. Cítil jsem, jak nemá význam. Z takového pohledu na planetu je to evidentně jasné, je naposto nicotný. Nezáleží na něm. Co si namlouváme? Co si pořád chceme nalhávat? Tehdy se mi podařilo náhle usnout, a když jsem se probudil, cítil jsem, že jsem se dostal z nejhoršího.

Chuť žít. To jediné dává životu smysl. Žádné bůhvíjaké myšlenky nebo hluboká, neochvějná víra. Obyčejná chuť žít. Přitom ani nevím, co chuť žít je. Nic se nezměnilo, a zároveň je všechno jiné a jinak. Jenom pocit, ale jaký kardinální.

No nechám javor javorem, tohle je ztráta času. Půjdu se raději projít. Víím sice o jedné podivuhodné skupině břízek, kterou bych si rád nakreslil, uvažuji o ní už dlouho, nedokážu se však ke kreslení před lidmi odhodlat. I Andrejovo nahlížení mi bylo nepřijemné. Rostou uprostřed vesnice, na místě, kde kdysi bylo kino Panorama, které ještě v mém dětství do základu vyhořelo. Onehdy jsem u těch břízek stál, díval se na ně a málem jsem nabyl odvahu vytáhnout skicář. Jenže se vedle mě náhle vynořil můj spolužák ze základní školy, Venca, jeden z mých přeživších spolužáků, a povídá: „Vidíš, tady na břízkách pořád roste naše promítací plátno! Pamatuješ si na něho, ne? Taky tu vždycky chvilku postojím!“

Překvapilo mě, že mne tohle připodobnění k bílé promítací ploše nikdy nenapadlo. Tolik břízek jsem nama-

loval, ale na plátno z našeho kina Panorama jsem nikdy nepomyslel.

*

Našel jsem mladou břízu na vršku za potokem. Skoro jako na obraze Jana Preislera Studie k Jaru. Sedl jsem si na blízký kámen a začal kreslit.

Hned jsem v ní uviděl podobnou dívku, jakou namaloval Preisler vedle kmene břízky. Byla to však dívka z jednadvacátého století, nikoli z roku 1900. Ta moje stála zpříma jako plamen svíce, jenom mládí se dokáže držet tak svěže a lehce. Její kůra byla téměř souvisle bílá. Právě to byl oříšek, zachytit její vlastně nezobrazitelný půvab. Na definitivním obraze Jaro si Preisler pomohl jiným rozložením krajinných prvků, ale hlavně tmavou barvou dívčina obličej. Já však chci namalovat jenom tu břízku. Vytáhl jsem z batohu pastelky, naštěstí bílá ještě nebyla vykreslená.

Podle Carla Gustava Junga umění asi nemá význam. To „asi“ tam skutečně Jung napsal. Je jako příroda, která jednoduše je a o níž nelze říkat, že něco znamená. Moje kreslení a malování určitě nemá význam ani nic neznamená. Mé výtvary balancují mezi kýčem a jakousi ne zcela zvládnutou pravdivou výpovědí. Nejsou hezké a chybí jim skutečná objektivita vidění. Nikdy jsem s nimi neměl úspěch, ale ani jsem o něj neusiloval, což je polehčující okolnost. Jenže cokoli dělat – fotit, psát, kreslit – znamená víc než hledět do zdi. Musím se ke kreslení často nutit, ale pak mě přece jen cosi zaujme a nemůžu se od těch čar a barev odtrhnout. Občas, ale opravdu jen občas, jsem při kreslení a malování šťastný.

Jung samozřejmě uvažoval o problému, myslel umění všeobecně. Kdysi jsem byl v New Yorku. Stihl jsem tam náhodně velkou a unikátní společnou výstavu Picasa a Matise v MoMa. Takový zážitek je neopakovatelný. Když vidíte něco takového, jako jejich obrazy a kresby, pochybnosti

naprosto mizí. Ani vás nenapadnou. Tehdy jsem taky objevil Degasovu Malou tanečnici v Metropolitním muzeu. Ta socha mě ohromila. Pamatuji se, jak jsem před ní zkamenělý stál. Dodnes mám v sobě čerstvě ten pocit ohromení. I po letech vidím všechny podrobnosti tanečnice, vzdorovitě zakloněnou hlavu, zapažené ruce, její dětský a přitom už ženský taneční postoj. Tu sochu uhnětl poloslepý muž s revmatickýma rukama, možná že už i nemohoucí jako já. Nedokázal jsem se od ní odtrhnout, a když jsem přešel do dalších sálů, zase jsem se po chvíli vrátil.

Jaký význam má Degasova Malá tanečnice? Žádný. Prý je stejně tajemná jako staroegyptské plastiky. Nevím. Je to jen život posunutý do věčnosti, naší lidské věčnosti. Dílo zrozené z touhy, z vyhasínající touhy žít.

*

Mám rád stromy. Velkou část života jsem prožil pod lipami. Narodil jsem se a vyrostl v místech, kde se nad střechami domů klenula klenba staleté lipové aleje. Chuť zobrazovat stromy ale vznikla jinde. Jednou jsme ve škole kreslili starý dub. Rostl na hrázi rybníka. Naše škola, to byly dva dřevěné baráky jako na Leštínské osadě v Kunčicích, kam ubytovávali budovatele Nové huti Klementa Gottwalda. Hrozná provizorní stavba. Učitelka kreslení nás pokud to šlo vodila raději ven. Vybrala starý dub, rozesadili jsme se do trávy a kreslili uhlem. Tehdy – bylo mi asi deset – mě to kreslení tak zaujalo, že si ten strom pamatuji dodnes.

Ale obdivuji i břízky. Je to pionýrský strom, který se zničehonic objeví na odlesněném území, opuštěných polích, příkopách, někde na louce, skrývkách. Roste rychle a stačí mu kus volné špatné půdy a svit slunce, hodně svitu slunce. Uchytí se skoro všude a daří se mu v nepřízni počasí i při lidském znečišťování prostředí. Lípy jsou mnohem citlivější, rychle umírají, ale břízky se hned tak nedají – málokdy na nich parazituje jmelí a drží se houžev-

natě a upěnlivě při životě navzdory nádorům na kmeni, uraženým haluzím, strhnuté kůře.

Tak by to mělo být, vytrvale bojovat o život, držet se zuby nehty, neochabnout. Objevil jsem takovou břizu na opuštěné polní cestě na kraji vesnice, kam jsem předtím zřídka chodil. Zbyla po vykácené březové aleji, prostě dělníky kácení přestalo bavit a pár stromů nechali stát. Dosahuje možná výšky dvaceti metrů, jenže se hrbí a je pokroucená. Dost mi připomíná starého muže jdoucího o holi. Zkusím si načrtnout spodní část kmene, která je už skoro bez bílé kůry. Zčernala a v prasklinách prosvítá hnědé, až růžové lýko.

První tah tužkou. Komu to vyprávět, jaký je můj příběh? Jako by se mě ten strom ptal. Stejně jako já naučil se myslet mlčky, a to tak, že není možné uhádnout, o čem přemítá. Cokoli prožil, bylo v jeho existenci zaznamenáno, i nevyslovené má v něm nějaký nenahraditelný smysl.

Stáří stromů je pouhým bojem o život, s pomalým umíráním. Postupně se z nich vytrácí život a jejich větve jedna za druhou odumírají. Když stromy neskácíme, dojdou k smrti plynule sami. Odumřou, ani nevědí kdy. My bychom na tom byli stejně, kdybychom neměli možnost se zabít, kdybychom neznali způsoby, jak se vyhnout smrti nebo ji aspoň oddálit. Stromy si vybrat nemohou.

Chuť žít nejspíš znamená chtít něco dělat, cítit se ještě nějak potřebný. Ráno se mi teď vstává čím dál hůř. Nejvíce unavený jsem po probuzení. Ruce a nohy jsou tak těžké, že se mi zdá nemožné s nimi pohnout. Někdy je mi najednou horko, jako bych dostával horečku. Nikdy se nezpotím, po chvílce horkost zmizí a cítím spíše chlad.

Ani nemám důvod se ráno snažit vstát. De facto jsem postradatelný. Na rozdíl od své ženy, která se stará o domácnost, nemám žádné povinnosti. Kdybych nebyl, žila by asi dál jako Andrej: měla by pořád co na práci. Snadněji se přinutím z postele zvednout, když si vzpomenu na

něco z včerejšího kreslení a malování, nebo když se mi mihne hlavou nový nápad. Stačí drobnost, nic velkého, třeba dodatečný tah štětcem na hotovém obraze, a postrčí mě to k činnosti.

Na tohohle starého muže-břízu budu potřebovat hodně černi. To ano, ale bez běloby ho věrně nezachytím. Namažu tenhle obraz na výšku na obdélníkové plátno velké jako dveře od mého pokoje. Jedno takové si našťestí schovávám už léta. Bude v životní velikosti, i když postihne pouze spodní části stromu vrůstajícího do země. Snad na něj budu stačit. Bude těžké vystihnout strukturu kůry, její jednak konkrétní a jednak až abstraktní podstatu.

Někdy myslím na to, jak bude žít moje žena po mé smrti? Teď spí vždy dlouho. A ráno pokaždé nejhlubším spánkem. Jakmile ale vstanu, nějakým šestým smyslem vycítí prázdné místo vedle sebe a procitne. Chci, aby se vyspala. Proto se snažím nevstávat, třebaže jsem dávno vzhůru. Někdy nad ránem taky znovu usnu, a to není dobré, přináší mi to ještě větší únavu.

Možná bude vstávat dřív než teď. Prázdné místo v druhé části postele ji k tomu přiměje. Tím pádem stihne udělat dřív svou celodenní práci. Co si počne se zbývajícím časem? Asi půjde na návštěvu k sousedkám, bude něco dělat na zahradě, vypraví se za svými kamarádkami z bývalého zaměstnání. A večer se zase bude dívat v televizi na pořady, v nichž se lidé chtějí s někým setkat nebo si přejí splnění nějakého přání. Myslím, že se kromě onoho dřívějšího ranního vstávání u ní mnoho nezmění.

Vím, že se mohu mýlit, a skoro nejvíc se zpravidla mýlím tehdy, když mám naprostou jistotu. Poznat, jak se zachová nejbližší člověk v příští chvíli, zvláště kritické, se mi nikdy nedaří. Znáám to dobře od svých dětí, stali se z nich úplně jiní lidé, než jsem kdy čekal. Nikdy dopředu neodhadnu, co mi řeknou a jak se zachovají. Myslím se vždy dokonale.

O tom, že bych svou ženu přežil, o tom ani neuvažuji. Ten vypravěč, ten malíř bříz v životě moc pořádný nebyl, ani se nijak nešetřil. Svůj život cítí jako promarněnou příležitost. Takový nepodarek. Jenže. Nevzpomínám si, že bych se někdy potkal s aspoň průměrně chytrým starým mužem, který by byl spokojený se svým minulým životem.

Andrej, jak mi tak vždy povídá o trávě, o kozách a podobných záležitostech, najednou odbočí a řekne:

„Když Milka něco dělala, vždycky si sama pro sebe potichu prozpěvovala, broukala si třeba i při škrabání brambor. Nemělo to slova, jenom melodii.“

„Hezká vzpomínka,“ poznamenám.

„To jo. Jenomže jindy v jednom kuse mluvila. Co jí šlo hlavou, říkala nahlas. Dost mi tím šla na nervy.“

„A teď ti její mluvení chybí?“

Musel nad mou otázkou přemýšlet. Pak to uzavřel:

„Ani ne.“

Proč se mi rozmluva s ním teď vybavila, to nevím. Ale už je pryč.

V mém věku se už nic pěkného nepříhodí. Kdybych se například zamiloval jako zamlada, byla by to katastrofa. O to větší a ubožejší, čím bych byl starší. Ani nečekám, že bych se s někým spřátelil, s kýmsi, kdo by mi chyběl jako kamarád. Víím, že cokoli se stane, nebude už dobré. Někdo onemocní, někdo umře. Čekají mě samé špatné zprávy. Pro mě je nejlepší, když se nic nového neděje a všechno běží ve starých vyježděných kolejích.

*

Prohlížím si kresby starého muže-břízy. Už mám našepsované plátno. Teď můžu začít malovat. V některých zaniklých domorodých kulturách prý staří nepotřební muži, když ztratili schopnost lovit a plodit děti, odcházeli z vesnice do lesa a tam v osamění čekali na smrt. Tohle je jeden z nich. Rozumíme si komplementárně. Má ote-

vřené oči a rozšířené chřípí nosu. Cítí své okolí, světlo, vlhkost vzduchu, vůni rostlin i pach země, jako kdyby byl mladý. To vše mu náhle připomíná, jak prvně docela sám ulovil velkou, skutečnou kořist, možná tapíra nebo okapiho. Vzpomínám si, že když se mně něco podobného stalo – domaloval jsem tenkrát svůj první velký obraz, v němž bylo všechno a ještě cosi navíc, než jsem doufal, že umím – vyšel jsem celý umazaný od barev a jen v košili na zahradu a lehl si na záda do vlhké trávy. Všechny smysly dokořán, nade mnou hvězdy a kolem rozpražená široká tichá letní noc dlouho po půlnoci. Nejšťastnější chvíle mého života.

Pustím se do práce, najednou vím, co a jak malovat. Vede mě souznění s mladým lovcem, který poprvé dokázal, čeho chtěl dosáhnout, a sám sebe přesvědčil, že je toho nepochybně schopen. Zapomínám na svoje stará léta i léta muže-břízy. Vždyť kolik takových okamžiků jsme za život prožili? Vlastně jen jeden jediný. A v těch čarách a tazích štetce ať jsou, ať tam je jeho i můj!

Po několika hodinách práce, kdy na plátně už zřetelně strmí strom, se rozpoložení nás obou nepozorovaně mění v něhu. Ta touha obejmout celý svět a vydat ze sebe nejlepší se sbíhá s představou radujících se lidí, šťastnými bytostmi. Nikdo není zlý, všichni jsou v podstatě dobří, tak jsme přišli na tento svět. V tom je právě jeho smysl.

Poodstoupím od plátna a vidím, že v odcházející bytosti, nachýlené a poddávající se přitažlivosti zemské, ty pocity mám. Začal jsem správně. Kdybych měl pochybnosti, nemohl bych v malování pokračovat.

Je takové slovo – krása. Někdy o něm jen tak přemýšlím. Někdy se mi zdá, že právě o ni ze všeho nejvíc usiluji. Přiblížit se ke kráse, stvořit ji. I když se domnívám, že se snažím spíš o věrnost, pravdivost vidění než o krásu. Jenže od samého počátku, sotva vezmu papír a tužku, abych si něco nakreslil, podlehnu nutkání, začíná moje

nepřiznané směřování ke kráse. Vůbec na ni nemyslím, ale právě to ponoukání, ta nevědomá vůle mi vede ruku. A když skončím, vím přesně, jestli jsem se jí dotkl nebo ji minul. Co je krása? Snažil jsem se poučit ve filozofické i uměnovědné literatuře, a zbytečně. Nejspíš ji vůbec nelze definovat. Mně se ze všeho nejvíc zamlouvají výklady, které ji považují za druh nostalgie. Za vzpomínku na minulost. Tak by to s ní mohlo být, ale muselo by se hodně a velice přesných podrobností přidat. Nevím. Kdybych si měl na svůj hrob vymyslet epitaf, asi by na něm stálo právě to moje NEVÍM.

Vůně rozdělaných barev a terpentýnu mě přiměla malovat dál. A navzdory svému epitafu jsem věděl, co a jak dělat. Něha vede k lásce. Musím přidat žluť i rumělku, muž-bříza je jí plný, prosvítá prasklinami kůry. Jsme utkaní z vášní a něhy. Od dětství, kdy jsou čistou radostí, po stáří, v němž pouze doutnají jako žhavé uhlíky. Mě takto stvořily hlavně ženy, ale bez mužů, kteří byli nablízku, bych v sobě tápal. Myslím, že bez nich bychom ani ty ani já nesvedli tak úspěšně ulovit svého prvního tapíra či okapiho.

Láska pomine, ale něha zůstává. Slyšel jsem, že je i poslední, co si člověk stačí uvědomit, když odchází z tohoto světa. Jistěže má-li čas umírání vnímat. Někdy dostává podobu smíření, někdy je oslovením nejmilejšího člověka, jindy úlevou a neslyšitelným vzdychnutím.

Bouchnutí branky u plotu. Prásk!!! Že vůbec vydrží její železná konstrukce? Ale vydrží, vydrží vždycky!

Rychlé dupání nohou po dlaždicích na dvoře, buch-buch-buch, buch-buch-buch, charakteristické a jedinečné jako papilární linie na prstech, dlaních a ploskách chodidel. Spěchám uklidit štětec a utřít si do hadru ruce. Slyším prudké otevření a zavření venkovních dveří po vyběhnutí schodů. A rozletí se dveře v mé pracovně, vpadne dovnitř osmiletý klučina s rozuchanými světlými vlasy.

„Dědo, jsem tady, už jsem přišel!“ oznámí radostně.
„To slyším a vidím!“ objemu ho, stisknu v náručí a políbím do vlasů.

Konečně někdo, s kým si budu jen tak povídat, s kým si porozumím i beze slov.